

De toekomst van internationalisering in het mbo en ho

Een overzicht van Nuffic onderzoeken

Juni 2023

Nuffic
meet the world

Inhoud

Inleiding	3
Uitgaande studentmobiliteit	5
Internationale studenten en de arbeidsmarkt	8
Internationale competenties voor de arbeidsmarkt	12
Duurzaam en inclusief internationaliseren	17
Bibliografie	20
Bijlagen	23

Inleiding

Op het moment van schrijven vindt er een verkenning plaats over de toekomst van het mbo- en hoger onderwijs, inclusief de rol van internationalisering daarin. Om het inhoudelijke gesprek tussen de belanghebbenden en de besluitvorming te ondersteunen heeft Nuffic een rapport opgesteld met kennis en aanbevelingen voortkomend uit onze onderzoeken. Hierbij richten wij ons specifiek op het onderwerp internationalisering van het mbo- en ho.

Zoals geconstateerd in de onlangs uitgebrachte kamerbrief over beheersing internationale studentenstromen, blijft internationalisering een waardevol onderdeel binnen de ontwikkeling van het onderwijs en de wetenschap (Dijkgraaf, 2023). Het is belangrijk dat internationalisering en internationale samenwerking zijn ingebed in de bredere doelstellingen van het onderwijs, de maatschappij en de overheid. Juist dán heeft internationalisering impact en helpt het om de grote vraagstukken van onze tijd aan te pakken.

In dit overzicht zijn belangrijke uitkomsten en aanbevelingen voortkomend uit onderzoek gepresenteerd op basis van vier thema's die in het politieke debat een belangrijke rol hebben:

- Uitgaande studentenmobiliteit;
- Internationale studenten en de arbeidsmarkt;
- Internationale competenties voor de arbeidsmarkt;
- Duurzaam en inclusief internationaliseren.

De internationalisering van het onderwijs heeft een belangrijke toegevoegde waarde op verschillende niveaus. We zien dat de student interculturele competenties op doet en een persoonlijke ontwikkeling doormaakt dankzij de internationale omgeving in het onderwijs. Hierdoor is diegene beter voorbereid op een samenleving met diverse culturen, werkwijzen en een globaliserende arbeidsmarkt. Ook op macroniveau is de internationale dimensie van het onderwijs een meerwaarde voor de Nederlandse (kennis)economie. Het draagt bij aan de kwaliteit van ons onderwijs en wetenschap en zorgt voor het aantrekken van talenten uit de hele wereld. Onze arbeidsmarkt is afhankelijk van deze talenten vanwege de tekorten in verschillende sectoren en de ontwikkeling op gebieden zoals ICT en techniek. Op mesoniveau kunnen we als Nederland mede dankzij internationalisering van het onderwijs een belangrijke rol spelen op wereldniveau om oplossingen te bieden aan de maatschappelijke uitdagingen van onze tijd, zoals verwoord in de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's).

De inzichten gepresenteerd in dit rapport kunnen een bijdrage leveren aan het met kennis onderbouwen van internationalisering als waardevol onderdeel binnen onderwijs en wetenschap in 2040. De cijfers uit onze onderzoeken bieden we eveneens aan in **interactieve dashboards**. Daarin kun je zelf selecteren welke combinatie van gegevens je wilt zien. Er zijn dashboards met data over alle onderwijssectoren en over verschillende aspecten van internationalisering.

Uitgaande studentmobiliteit

Factoren voor uitgaande mobiliteit

5

Inclusie in uitgaande mobiliteit

5

Uitgaande studentmobiliteit

Factoren voor uitgaande mobiliteit

In 2022 heeft Nuffic onderzoek gedaan naar de factoren die een rol spelen voor mbo-, ho- en wo-studenten om wel of niet over de grens te gaan voor een studie, stage of tussenjaar. Bij de keuze om wel of niet naar het buitenland te gaan is de eigen motivatie de vaakst genoemde overweging onder studenten uit het wo en het hbo. Mbo-studenten vinden het vooral belangrijk of een buitenlandervaring toegevoegde waarde heeft voor de opleiding/eigen ontwikkeling (Verhoeff et al., 2022).

In de recente kamerbrief van Minister Dijkgraaf (2023) werd het belang van uitgaande mobiliteit benadrukt en werd en aangegeven om drempels hiervoor weg te nemen. Om op lange termijn uitgaande mobiliteit voor Nederlandse mbo-, ho-, en wo-studenten mogelijk te houden, doen we de volgende aanbevelingen:

- Benadruk het belang van **partnerschappen met Europese onderwijsinstellingen en leerbedrijven** bij onderwijsinstellingen, want de meeste studenten gaan graag over de grens binnen Europa. Stimuleer daarnaast ook **samenwerkingsverbanden met veilige non-EER instellingen en bedrijven**.
- Stimuleer instellingen om de **internationale ervaring en kennis te verbinden aan het curriculum** van de student. Benadruk bij de instellingen het belang om de studenten te bereiken die minder goed bekend zijn met de mogelijkheden voor het opdoen van een internationale ervaring.

Inclusie in uitgaande mobiliteit

Onderzoek wijst uit dat een buitenlandervaring nog niet toegankelijk is voor alle studenten, terwijl de internationale competentieontwikkeling via deze ervaring een meerwaarde heeft voor iedere student (Favier et al., 2022). Het belangrijkste obstakel dat studenten in zowel het ho als het mbo noemen is het gebrek aan en/of te late informatie over de mogelijkheden om naar het buitenland te gaan voor studie of stage. Voor zowel het mbo als het ho geldt dat er grote verschillen bestaan in de mate waarin opleidingen een buitenlandervaring stimuleren (Verhoeff & Favier, 2023).

Uit onderzoek blijkt dat van studenten met kinderen en studenten van wie de ouders geen hoger onderwijs hebben genoten (eerstegeneratiestudenten) het merendeel (resp. 73% en 61%) aangeeft niet tijdens zijn of haar studie naar het buitenland te zijn geweest en dat ook niet van plan te zijn. Bovendien bestaat voor wo-studenten die uit een gezin met een laag inkomen komen een grotere kans (58%) om in Nederland te blijven, dan voor studenten uit gezinnen met een modaal tot hoog inkomen (54%). Voor de meeste eerstegeneratiestudenten vormen de kosten en het gescheiden zijn van familie en vrienden de grootste belemmering voor het opdoen van een buitenlandervaring (Favier et al., 2022).

Het is belangrijk dat alle studenten gelijke kansen krijgen om internationale ervaring op te doen tijdens hun studieperiode en dat daarbij drempels zo veel mogelijk worden weggenomen.

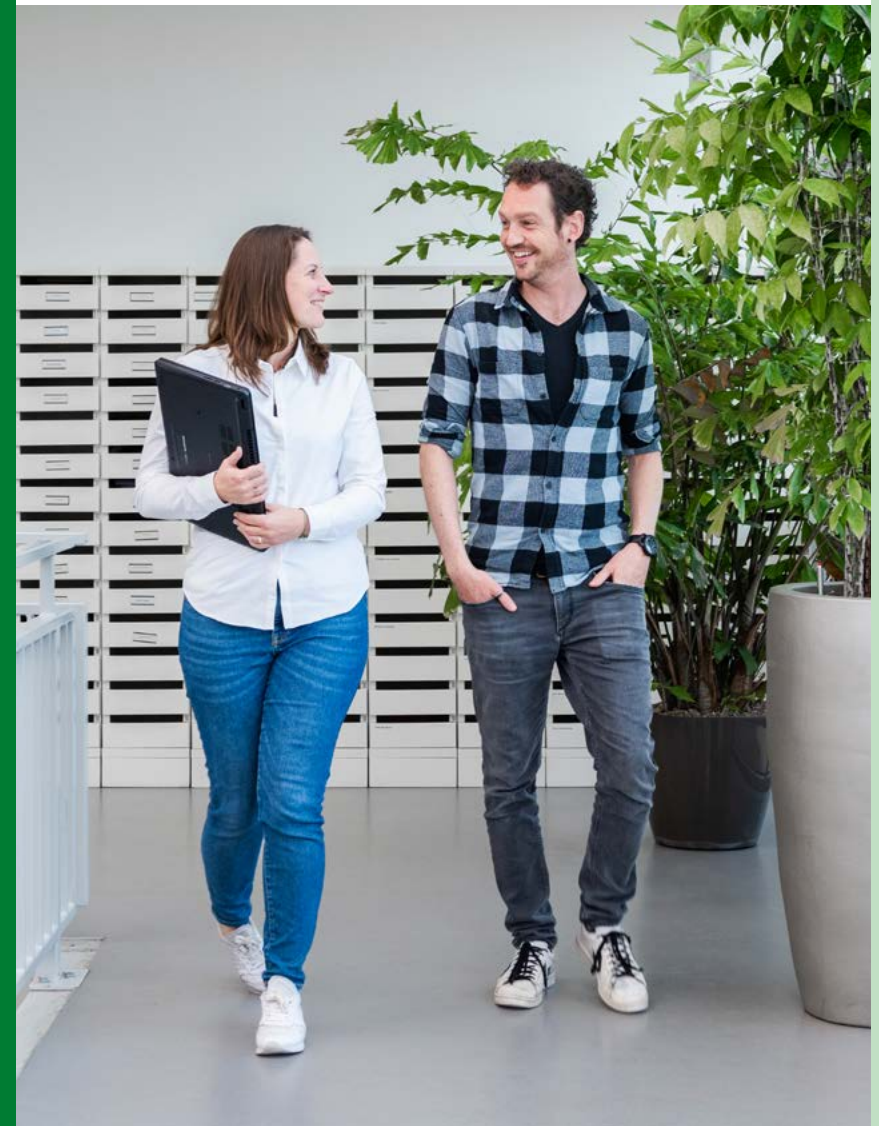
De onderstaande aanbevelingen dragen hieraan bij:

- Het is van belang om **studenten tijdig te informeren over de mogelijkheden** voor studie of stage in het buitenland en de financieringsmogelijkheden.
- Zet naast de traditionele langere buitenlandervaringen ook in op **korte buitenlandverblijven**. Dit kan ondervertegenwoordigde groepen zoals eerste generatiestudenten of studenten met kinderen over de streep trekken om ook een buitenlandervaring op te doen.
- Creëer ruimte voor een **buitenlandervaring in het curriculum van de opleiding**. Dit kan in de vorm van een keuzemodule of een studiereis. Kijk daarbij naar de mogelijkheden voor kortere uitwisselingen.

Internationale studenten en de arbeidsmarkt

Stayrate van internationale studenten	8
Aansluiting internationale studenten op de arbeidsmarkt	8
Welzijn van internationale studenten	9

Internationale studenten en de arbeidsmarkt

Stayrate van internationale studenten

Vijf jaar na afstuderen verblijft 24% van de internationale afgestudeerden nog in Nederland (Elfferich, 2022). Het hoger onderwijs vormt zo een belangrijke aanvoerroute voor kenniswerkers in Nederland. De kans dat inkomende internationale studenten vertrekken is het grootst in het eerste jaar na afstuderen, wanneer iets meer dan de helft vertrekt. Met elk jaar dat een afgestudeerde in Nederland blijft, neemt de vertrek kans af. Het percentage van studenten die na 5 jaar nog in Nederland zijn (de stayrate) is sinds de lichting van 2010-11 stabiel gebleven. Het aandeel werkenden van de blijvende groep internationale afgestudeerden neemt per jaar na afstuderen toe en is 5 jaar na slagen 74%. De arbeidsparticipatie van de vrouwelijke afgestudeerden is dan net iets hoger dan die van de mannelijke afgestudeerden. Na 5 jaar is de stayrate van niet EER-studenten 38% tegenover 19% voor EER-studenten.

De instroom aan internationale studenten in het studiejaar 2021-22 zal de Nederlandse schatkist uiteindelijk circa €1,5 miljard opleveren. Dit is bijna een verdubbeling ten opzichte van de instroom in 2017-18. De blijvende wo-studenten van buiten de EER leveren totaal gezien het meest op: bijna €900 miljoen (Elfferich, 2022).

Nuffic voert in 2023 een onderzoek uit naar de redenen van internationale afgestudeerden om in Nederland te blijven na hun studie en de barrières die zij tegenkomen. Vooruitlopend op

dit rapport presenteren we gebaseerd op eerder onderzoek enkele mogelijkheden om in te spelen op de factoren die de stayrate beïnvloeden.

- De huidige situatie op de woningmarkt heeft voor internationale afgestudeerden een negatieve invloed op hun plannen om in Nederland te blijven. **Verbeter daarom de huisvestingssituatie en de communicatie hierover** voor internationale afgestudeerden.
- Zet in op het **verbeteren van Nederlandse taalvaardigheid onder internationale afgestudeerden**. Voor velen van hen heeft het niet of beperkt beheersen van de Nederlandse taal een negatieve invloed op hun plannen om in Nederland te blijven.

Aansluiting internationale studenten op de arbeidsmarkt

Uit onderzoek blijkt dat de arbeidsparticipatie van de vrouwelijke internationale afgestudeerden net iets hoger is dan die van hun mannelijke medestudenten. Van de afgestudeerden van de studie jaren 2006-07 tot en met 2015-16 werkt 36% 5 jaar na slagen in de overheidssector, onderwijs en zorg. Dit is dan ook de meest voorkomende bedrijfstak onder de internationale afgestudeerden. Ook de sectoren zakelijke dienstverlening (29%) en handel, vervoer en horeca (14%) zijn populair onder werkende afgestudeerden (Elfferich, 2022). Zie ook het dashboard

‘**Stayrates of international graduates**’ voor meer actuele en gedetailleerde informatie over de blijfkans en aansluiting op de arbeidsmarkt van internationale afgestudeerden in Nederland.

Internationale studenten spelen een belangrijke rol in de kennis, innovatieve en economische ontwikkeling van Nederland, met name ten tijde van de krappe arbeidsmarkt en met de structurele vergrijzing in ons land. Dit wordt ook benadrukt door Minister Dijkgraaf in de kamerbrief van april 2023. Gezien het belang en de potentie van internationale afgestudeerden presenteren we aanbevelingen voor een betere aansluiting op de Nederlandse arbeidsmarkt:

- De meeste internationale afgestudeerden vertrekken in het eerste jaar na afstuderen en verdwijnen zo voor een groot deel van de Nederlandse arbeidsmarkt. Geef daarom al **eerder in de studie voorlichting en begeleiding** aan internationale studenten over hoe zij in Nederland kunnen blijven om te werken.
- **Stimuleer initiatieven voor het leren van de Nederlandse taal** bij internationale studenten en afgestudeerden, waardoor de Nederlandse arbeidsmarkt toegankelijker wordt voor hen.

Welzijn van internationale studenten

De ervaringen van internationale studenten aan Nederlandse hogeronderwijsinstellingen zijn gemengd. De meerderheid is tevreden of zeer tevreden met hun studie-ervaring en rapporteren een hoge levenstevredenheid. Ongeveer een derde van de studenten meldt een matige levenstevredenheid, en een kleine minderheid meldt een zeer geringe levenstevredenheid (5%). Het voorkomen van deze negatieve gevoelens komt niet noodzakelijkerwijs overeen met een negatieve perceptie van de onderwijservaring, aangezien slechts ongeveer 1 op de 10 studenten ontevreden of zeer ontevreden is met hun studie-ervaring (Thravalou et al., 2022).

Ten behoeve van het welzijn van internationale studenten in Nederland zijn er enkele aanbevelingen die hier een positieve bijdrage aan kunnen leveren:

- **Informeer aankomende internationale studenten tijdig en grondig** over wat het vraagt om in Nederland te studeren. Op deze manier vergroot je de kans dat studenten die naar Nederland komen goed voorbereid zijn. Geef hierbij extra aandacht aan de **financiën** die nodig zijn voor een studieverblijf. Informeer hen ook tijdig over de **huisvestingssituatie** in Nederland en over **het zorgsysteem en de zorgverzekering**.

- **Verrijk het sociale leven van internationale studenten** in Nederland, bijvoorbeeld door het organiseren van een introductieweek of andere sociale activiteiten, of door studenten te informeren over de sociale activiteiten waar zij aan deel kunnen nemen.
- Ondersteun studenten door **toegang tot professionele (geestelijke) gezondheidszorg laagdrempelig te maken** en informeer hen waar zij terecht kunnen. Het is belangrijk dat studenten snel terecht kunnen en dat er financiële steun beschikbaar is voor studenten die niet de middelen hebben om deze zorg zelf te betalen.

Internationale competenties voor de arbeidsmarkt

Internationaal georiënteerde arbeidsmarkt	12
Internationale competenties voor het mbo	13
Internationale competenties in startersvacatures	13
Internationale competenties in de grensregio	14

Internationale competenties voor de arbeidsmarkt

Internationaal georiënteerde arbeidsmarkt

Met internationale competenties worden leerlingen en studenten voorbereid op een arbeidsmarkt en een samenleving die steeds internationaler opereren. Ook in de eerdergenoemde kamerbrief wordt erkend dat internationale competenties noodzakelijk zijn om de grensoverschrijdende maatschappelijke vraagstukken een antwoord te bieden (Dijkgraaf, 2023). Internationalisering moet daarom starten met de vraag op welke context en omstandigheden leerlingen en studenten worden voorbereid. Deze context verschilt mogelijk per regio, onderwijssector, opleiding en individu. Denk aan scholen in de grensgebieden, grote steden en culturele diversiteit, of beroepen met een sterke internationale oriëntatie (Messelink, 2019).

Binnen het mbo en ho geeft een relatief groot deel van de respondenten aan dat de toenemende vraag om internationaal georiënteerde werknemers een belangrijke reden is om te internationaliseren. Voor het wetenschappelijk onderwijs zien we dat persoonlijke en maatschappelijke vorming van studenten een belangrijke reden is om te internationaliseren. Zij noemen de internationale oriëntatie van het vakgebied echter als de op één na belangrijkste reden om te internationaliseren (Rosier et al., 2020).

Internationale competenties stellen leerlingen van alle onderwijssectoren in staat om te leren, leven en werken in die verschillende interculturele en internationale contexten. Internationale competenties kunnen leerlingen of studenten opdoen door een internationale ervaring zoals studie - of stage in het buitenland of een internationaal samenwerkingsproject (Messelink, 2019).

Om beter inzicht te krijgen in de leeropbrengsten van internationalisering, is een model internationale competenties ontwikkeld. Dit model is gebaseerd op een uitgebreide literatuurstudie van onderzoeken, publicaties en beleidsstukken over internationalisering van het onderwijs, interculturele competenties, wereldburgerschap en aanverwante thema's. Het is opgemaakt uit verschillende type leeropbrengsten die kunnen worden beoogd met internationale activiteiten. Het geeft concrete input aan gesprekken over de kwaliteit en opbrengsten van internationalisering. Het maakt inzichtelijk voor onderwijsontwikkelaars en werkgevers wat de meerwaarde is van een internationale ervaring (Messelink, 2019). Het model internationale competenties is in de bijlage opgenomen en **via de website van Nuffic** te vinden.

Internationale competenties voor het mbo

Op de internationaal georiënteerde arbeidsmarkt is het voor mbo-opgeleiden van belang om internationaal competent te zijn. Zowel het bedrijfsleven als mbo-opgeleiden zelf bevestigen dan ook hoe belangrijk het bijvoorbeeld is om een vreemde taal te beheersen. De cijfers en voorbeelden uit onderzoek zijn beperkt tot een aantal arbeidsmarktsectoren, waaronder de internationale handel, de metaal-elektrosector en de bouw. Het is mogelijk dat niet alle beroepen binnen een sector even sterk internationaal georiënteerd zijn. Benodigde internationale competenties kunnen dan ook van beroep tot beroep verschillen (Staden & Hobbes, 2020).

Specifieke competenties, zoals (taal)kennis en een open houding geven studenten handvatten om zich in deze internationaal georiënteerde regio en arbeidsmarkt te kunnen bewegen, en verbreden daarmee het werkgebied van studenten. Dit is belangrijk omdat, zo bleek uit de gesprekken, mbo-studenten vaak na hun afstuderen in de eigen regio blijven. Voor studenten in de grensregio betekent dit dat de kans heel groot is dat ze met het buurland in aanraking komen (Thönissen et al., 2020).

Op dit moment is Nuffic bezig met een onderzoek naar de obstakels voor en behoeften van mbo-opgeleiden met betrekking tot internationaliseringsactiviteiten in de grensregio's. Om mbo-opgeleiden in de toekomst goed voor te bereiden op de arbeidsmarkt - vooral in grensregio's - wordt op basis van eerder onderzoek de onderstaande aanbeveling gedaan:

- Benadruk het belang **van internationale competenties die aansluiten bij de regio's**. Voor zowel de het bedrijfsleven als de mbo-opgeleiden is het belangrijk om internationaal competent te zijn om te functioneren op de globaliserende arbeidsmarkt.

Internationale competenties in startersvacatures

Uit de analyse van ruim 31.000 vacatureteksten voor voltijdsbanen gericht op mbo- en ho-opgeleiden die starten op de arbeidsmarkt, blijkt dat er gemiddeld gezien 2,3 internationale competenties worden gevraagd per vacature. Met name vaardigheden als communiceren, samenwerken, zelfstandig werken en verantwoordelijkheid worden vaak gevraagd. Gemiddeld worden er 3,3 internationale competenties genoemd in vacatures voor starters die een ho-opleiding hebben afgerond en bij mbo-vacatures gemiddeld 1,9. Ook worden

bij ho-vacatures relatief gezien minder vaak helemaal geen internationale competenties genoemd (10%) dan bij mbo-vacatures (21%) (Elfferich & Staden, 2022). In de bijlage is een model opgenomen met een schematisch overzicht van de internationale competenties (Nuffic, 2019).

Op basis van deze uitkomsten zijn er enkele aanbevelingen gedaan:

- **Vergroot het bewustzijn over internationale competenties bij werkgevers.** De arbeidsmarkt lijkt namelijk meer internationaal georiënteerd te zijn dan naar voren komt in geanalyseerde vacatures.
- Stimuleer studenten de **internationale ervaring te vertalen naar opgedane competenties.**
- Benadruk dat het belangrijk is om **internationale competenties te verankeren in de leerplannen en curricula** en specifiek voor het mbo in **kwalificatiedossiers.**
- Stimuleer instellingen samen met studenten te **reflecteren op hun persoonlijke ontwikkeling tijdens een internationale ervaring.**

Internationale competenties in de grensregio

De internationaal georiënteerde arbeidsmarkt en leefomgeving is met name van groot belang in de grensregio's (Thönissen et al., 2020). Vanwege vrij verkeer van goederen, diensten en personen binnen de EU kunnen EU-burgers in principe overal wonen, studeren of werken. In de aangrenzende Duitse deelstaten Nedersaksen en Noordrijn-Westfalen vindt er veel van dit soort migratie en pendel plaats. Nuffic doet in 2023 een onderzoek dat zich richt op het studentenperspectief van de meerwaarde van internationalisering in de grensregio, en wat obstakels en behoeften zijn van studenten om deel te nemen aan internationalisering.

Uit onderzoek blijkt dat er verschillende uitdagingen zijn voor Nederlandse studenten om na hun opleiding in het buitenland te werken. De belangrijkste barrières worden gevormd door taal- en cultuurverschillen, verschillen in sociale zekerheid en onbekendheid met vacatures om in het buitenland te werken (Thönissen et al., 2020). Door deze belemmeringen blijft het aantal Nederlanders dat over de grens werkt, gering.

Daarnaast functioneert de arbeidsmarkt in de grensgebieden minder goed dan elders in Nederland – de werkloosheid is er hoger en er zijn meer mensen afhankelijk van uitkeringen. In de grensregio's zijn namelijk relatief weinig steden.

Aangenomen kan worden dat het wegnemen van belemmeringen, zoals taal- en culturele verschillen, in de toekomst gunstig zal zijn voor de economische activiteit in de grensregio's (Thönissen et al, 2020). Om dit te realiseren worden er op basis van het onderzoek enkele aanbevelingen gedaan:

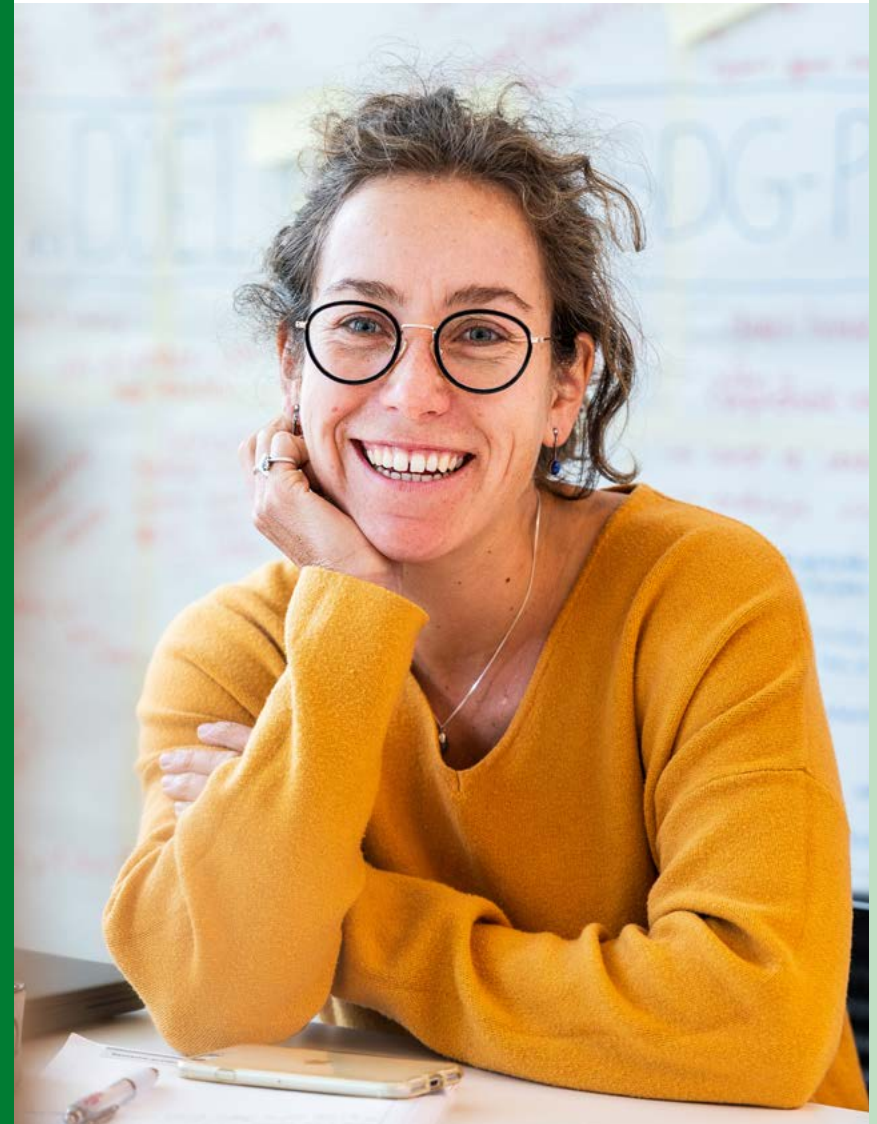
- Stimuleer de mogelijkheid om middelen uit het Erasmus+ programma in te zetten om **grensoverschrijdende reiskosten te compenseren** die door studenten worden gemaakt.
- Benadruk het belang van internationalisering van het onderwijs als een middel voor een **duurzame samenwerking** in de grensregio's.

Duurzaam en inclusief internationaliseren

Internationaliseringsstrategieën in het hoger onderwijs 17

Kansen en mogelijkheden voor duurzaam internationaliseren 18

Duurzaam en inclusief internationaliseren

Internationaliseringsstrategieën in het hoger onderwijs

Tussen 2019 en 2021 is er een studie gedaan naar het internationaliseringsbeleid van Nederlandse hoger onderwijsinstellingen. Uit de resultaten blijkt dat er veel aandacht is voor het bevorderen van onderwijskwaliteit en internationale competentieontwikkeling bij studenten. Minder aandacht is er voor de bijdrage van internationalisering aan de Sustainable Development Goals. Daarnaast beschrijven instellingen wel hoe ze onder ander met internationalisering een bijdrage willen leveren aan inclusie en duurzaamheid, maar is er verder weinig aandacht voor de mogelijk negatieve impact die internationalisering kan hebben op deze twee thema's. Internationaliseringsactiviteiten die in veel instellingsplannen terugkomen hebben betrekking op zowel activiteiten in het buitenland als op de thuiscampus van de student. Er is echter weinig aandacht voor culturele diversiteit dicht bij huis en de mogelijkheid om lokale culturele diversiteit te benutten voor het ontwikkelen van internationale competenties bij studenten.

Internationalisering, vooral in de vorm van internationale studenten en Engels als onderwijstaal, wordt in het publieke debat vaak als bedreiging gezien voor de kwaliteit en toegankelijkheid van het onderwijs voor Nederlandse studenten. Tegelijkertijd blijkt uit het onderzoek dat hoger onderwijsinstellingen meertaligheid als voorwaarde noemen voor een inclusieve internationale campuscultuur. Wat zowel

de internationale student als Nederlandse student dient. Dit gebeurt bijvoorbeeld door de international classroom - verrijking van het curriculum met internationale perspectieven - en het aantrekken van internationaal onderzoekstalant.

Op basis van de resultaten en conclusies van dit onderzoek zijn er enkele aanbevelingen ten behoeve van de ontwikkeling van het internationaliseringsbeleid van hoger onderwijsinstellingen. In het kort bevelen we beleidsmakers aan om:

- **Internationaliseringsbeleid aan te laten sluiten bij een overkoepelende strategie** waar thema's zoals diversiteit, inclusie, duurzaamheid en de Sustainable Development Goals in zijn opgenomen.
- Stimuleer instellingen om een **balans te vinden tussen inclusie van Nederlandse en internationale studenten** en het verkennen van manieren waarop internationalisering en inclusie elkaar kunnen versterken.
- Stimuleer initiatieven die de **culturele diversiteit in de directe omgeving van de student aangrijpen** als kans voor de student om te leren over een onbekende cultuur en ervaring op te doen in het navigeren in multiculturele en internationale situaties. Verken daarbij mogelijkheden voor studenten om praktijkervaring op te doen in buurten, steden en bij organisaties waar ze zich in een onbekende culturele omgeving begeven.

Kansen en mogelijkheden voor duurzaam internationaliseren

Internationalisering in de vorm van internationale mobiliteit heeft een heel duidelijke en directe impact op het klimaat vanwege de CO₂-uitstoot die in veel gevallen gepaard gaat met de reis naar het bestemmingsland. *Internationalisation at home* wordt ook wel gezien als duurzaam en inclusief alternatief voor fysieke mobiliteit. Studenten spreekt dit echter niet altijd aan: 45% van de studenten ziet *internationalisation at home*-activiteiten niet als alternatief voor fysieke mobiliteit. De ervaringen die ze bij een fysieke buitenlandervaring opdoen, zijn volgens studenten online niet te evenaren.

Studenten zijn verdeeld over het belang van een duurzame buitenlandervaring. 39% vindt het (heel) belangrijk om de eigen internationale ervaring op een duurzame manier vorm te geven, tegenover 45% die dit niet of nauwelijks belangrijk vindt. De belangrijkste reden om voor het vliegtuig te kiezen is volgens studenten de snelheid van het vervoermiddel (40%) en dat er geen ander reëel reisalternatief is (35%).

Trein en bus werden met respectievelijk 14% en 12% veel minder vaak gekozen. Hier ligt ruimte voor verbetering, ook omdat studenten aangeven open te staan voor duurzamer reizen. Maar liefst 76% van de studenten gaf aan zeker of waarschijnlijk wel voor een duurzame manier van reizen te kiezen als zij een

tegemoetkoming in de reiskosten zouden ontvangen, ervan uitgaande dat de bestemming op verschillende manieren te bereiken is (Peeters & Slappendel-Henschen, 2022).

Op basis van onderzoek en afstemming met medewerkers uit het hoger onderwijs worden er aanbevelingen gedaan om duurzaam internationaliseren te stimuleren onder studenten:

- Benadruk dat het belangrijk is om tijdens de voorbereiding van een buitenlandervaring in gesprek te gaan met de student over de **mogelijkheden voor duurzaam reizen**. Niet elke student is zich bewust van het feit dat duurzaamheid ook iets is dat op een buitenlandervaring kan worden betrokken.
- Benadruk dat het voor onderwijsinstellingen mogelijk is om een **instellingsbeurs aan te bieden voor duurzaam reizen** of door bestaande beurzen uit te breiden zodat deze zijn afgestemd op de daadwerkelijke kosten van duurzaam reizen.
- **Maak duurzaam reizen de standaard**. Focus in communicatie bijvoorbeeld op trein- en busreizen. Moedig instellingen aan om bestemmingen die duurzaam te bereiken zijn meer onder de aandacht te brengen en om succesverhalen te delen van studenten die duurzaam naar hun bestemmingsland zijn gereisd.

Bibliografie

Bibliografie

- Dijkgraaf, R. (2023, april 21). *Beheersing internationale studentenstromen in het hoger onderwijs*. Opgehaald van tweedekamer.nl: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2023Z07431&did=2023D17447
- Elfferich, A. (2022). *Stayrate en arbeidsmarktpositie van internationale afgestudeerden in Nederland*. Den Haag: Nuffic. Opgehaald van <https://www.nuffic.nl/publicaties/stayrate-en-arbeidsmarktpositie-van-internationale-afgestudeerden-in-nederland>
- Elfferich, A., & Staden, G. v. (2022). *Internationale competenties in startersvacatures*. Den Haag: Nuffic. Opgehaald van <https://www.nuffic.nl/publicaties/internationale-competenties-in-startersvacatures>
- Favier, S., Thravalou, E., & Peeters, L. (2022). *Inclusie in uitgaande mobiliteit*. Den Haag: Nuffic. Opgehaald van <https://www.nuffic.nl/publicaties/inclusie-in-uitgaande-mobiliteit>
- Messelink, A. (2019). *Internationale competenties*. Den Haag: Nuffic.
- Nuffic. (2019, november 11). Model Internationale competenties. Opgehaald van <https://www.nuffic.nl/publicaties/model-internationale-competenties>
- Peeters, L., & Slappendel-Henschen, A. (2022). *Trein of vliegtuig?* Den Haag: Nuffic. Opgehaald van <https://www.nuffic.nl/publicaties/trein-of-vliegtuig-kansen-en-mogelijkheden-voor-duurzaam-internationaliseren>
- Rosier, A., Messelink, A., & Steehouder, L. (2020). *Begeleiders aan het woord*. Den Haag: Nuffic.
- Staden, G. v., & Hobbes, H. J. (2020). *Internationaal georiënteerde arbeidsmarkt voor het mbo*. Den Haag: Nuffic. Opgehaald van <https://www.nuffic.nl/publicaties/internationaal-georiënteerde-arbeidsmarkt-voor-het-mbo>
- Thönissen, J., Rosier, A., & Steehouder, L. (2020). *Studenten voorbereiden op een toekomst in de eigen regio*. Den Haag: Nuffic. Opgehaald van <https://www.nuffic.nl/publicaties/studenten-voorbereiden-op-een-toekomst-in-de-eigen-regio>

- Thravalou, E., Peeters, L., Tempels, K., Tuijl, P. v., & Favier, S. (2022). *How is it going with international students at Dutch higher education institutions?* Den Haag: Nuffic. Opgehaald van <https://www.nuffic.nl/en/publications/how-is-it-going-with-international-students-at-dutch-higher-education-institutions>
- Verhoeff, R., & Favier, S. (2023). *Inclusief internationaliseren*. Den Haag: Nuffic. Opgehaald van <https://www.nuffic.nl/publicaties/inclusief-internationaliseren>
- Verhoeff, R., Thravalou, E., Kruszel, S., Bruning, K., & Favier, S. (2022). *Buitenland plannen van Nederlandse studenten voor 2022-2023*. Den Haag: Nuffic. Opgehaald van <https://www.nuffic.nl/publicaties/buitenlandplannen-van-nederlandse-studenten-voor-2022-2023>

Bijlagen

Model Internationale competenties

23

Model Internationale competenties

NUF2023/05

Teksten

Kasper van der Toorn

Lynette Peeters

Design

Osage

nuffic
meet the world